Марко КРСТИЋ*

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Полицијска управа Шабац

Дои: 10.5937/bezbednost1801112K

УДК: 343.34:323.285

Прегледни научни рад

Примљен: 10. 08. 2017. године

Ревизија: 22. 02. 2018. године

Датум прихватања: 22. 06. 2018. године

Тероризам „Lone Wolf“

Анстракт: Тероризам „вука самотњака“ се сматра озбиљном претњом по јавну безбедност у последњих неколико година, штавише, изгледа да се ова појава интензивира алармантном брзином. У раду ће се анализирати и презентовати профил усамљеног терористичког актера и указати на скупове заједничких идеолошких уверења, психолошких образаца, атрибута, особина, обука и образовања ових појединаца, који доводе до планирања или извршења терористичких догађаја. Концепт терористе „вука самотњака“ је све учесталији у последњих неколико деценија, често привлачећи пажњу медија као „нова“ и „опасна“ претња. Он представља растући феномен, а истраживања на ову тему прате велики недостаци, јер је овај вид насиља можда један од најзагонетнијих и непредвидивијих облика тероризма. Заправо, ови појединци су ноћна мора за полицију и обавештајне заједнице, јер се изузетно тешко откривају и тешко се од њих адекватно одбранити.

Кључне речи: тероризам, „вук самотњак“, претња, непредвидивост.

Увод

Очигледно, тероризам је веома комплексан феномен коме треба прићи из различитих углова. „Усамљени вукови“ представљају велики проблем, јер могу доћи из различитих средина са широким спектром мотива. Границе тероризма „усамљеног нападача“ су нејасне и произвољни и док су неки „усамљени вукови“ политички и верски мотивисани, други су ментално нестабилни. Утврђено је да су психолошки поремећаји и социјална неспособност доста заступљени међу овим појединцима, који настоје да створе сопствене идеологије које су комбинација личне фрустрације и одбојности према ширим

* e mail: marko.krstic.1982@gmail.com

политичким, социјалним и верским циљевима. Овај вид тероризма су владе и безбедносне агенције описале као најзначајнију терористичку претњу, а традиционалне обавештајне методе, користећи приступ од врха ка дну са нагласком на обавештајне податаке, лоше су оспособљене да идентификују и спрече терористе који користе тактику „усамљеног вука“. Методологија напада ових појединаца и даље представља најтежи изазов у борби против тероризма, као и једноставно и најефикасније средство за демонстрирање терора у заједници.

Неки „усамљени вукови“ су у стању да нанесу већу штету и број жртава од појединих терористичких организација; ови актери личе на усамљене преступнике у планирању насилности, а већину аката врше сами, највише делом из неке уочене неправде, него из неке материјалне користи или сопственог интереса. У раду ће се такође размотрити правовремено идентификовање сигналних околности препознавања ових терориста, чији се напади разликују по својој природи од оних извршених од стране организоване терористичке групе. Обично се верује да екстремистички или терористички покрети промовишу идеју насиља „усамљених вукова“ због тешкоћа власти да открију или спрече такве радње, што им са друге стране пружа прилику за нове нападе. Појава усамљених појединаца укључених у тероризам није нова али покушаји да се јасно дефинише овај феномен, међутим, прилично су неухватљиви.

Резултати показују да идеолошки и неидеолошки активни појединци деле врло сличне профиле, али упркос сличностима, изгледа да идеолошки екстремизам у великој мери утиче на начин на који се ови преступници припремају, извршавају и закључују нападе. Његова независна природа отежава идентификацију саме претње, а покушава се разумети мотивација и обрасци понашања терориста појединаца који су прошли кроз многе циклусе. Бројне студије рађене на ову тему упоређују усамљене и групне починиоце у широком спектру злочина, где се указује на питање менталних болести, као дела процеса у коме појединци постају укључени у тероризам. „Вукови самотњаци“ су аутономне ћелије старе колико и само време; они су можда под утицајем организованог екстремизма али сами бирају опције и сами се припремају за извршење напада. То је из разлога што „усамљени вукови“ представљају фундаментални и идеолошки погон за предузимање самосталних терористичких активности; они се обично придржавају нехијерархијске структуре и педантно планирају и припремају такве нападе, уз одржавање невидљивости у заједници.

Појмовни оквир и феноменолошка обележја тероризма „усамљеног вука“

У истраживачкој литератури о тероризму напади појединачних актера су обично представљени као „тероризам вука самотњака“, „вође отпора“ или „соло тероризам“, и не постоји консензус у погледу дефинисања ових концепата (Nesser, 2011). Дисбаланс између претње тероризма „усамљеног вука“ на једној страни и готово искључивог научног осврта на тероризам групе на другој страни указује на потребу за више концептуалним и емпиријским анализама како би се омогућило боље разумевање овог вида тероризма (Feldman, 2013).

Традиционално, терористичке групе формиране су од идеолошки усклађених појединаца који немају могућности за постизање политичких или друштвених промена. Међутим, терористичке нападе све више врше мале групе усамљених појединаца који могу бити само идеолошки повезани са већим, формалним терористичким организацијама. Формирање ових група представља инверзију традиционалног организационог раста, при чему структурно еволуирају у оквиру организација, што доводи до формирања малих, независних терористичких ћелија (Heffron et al., 2012). Док су тумачења ове врсте корисна за разумевање колективних облика тероризма, готово искључиви научни фокус на тероризам групе указује на потребу за више истраживања индивидуалних облика тероризма (Spaaij, 2010).

Последњих година светски лидери обавештајних служби¹, слушајући експерте за тероризам, постали су изузетно забринuti због тероризма „усамљених починитеља“². После напада на Fort Hood у Тексасу, познати експерт Брус Хофман (Bruce Hoffman) упозорио је да је нова стратегија Ал Каиде да „оснажи и мотивише појединце да изврше акте насиља потпуно изван било каквог терористичког ланца

¹ У фебруару 2010. директор америчке ЦИА, Леон Панета (Leon Panetta), изјавио је сведочећи пред Конгресом: „Стратегија „усамљеног вука“ је оно на шта треба обратити пажњу као на главну опасност за ову земљу.“

² За првог „Unabomber-а“ – Теда Качинског (Ted Kaczynski), који је слао писма-бомбе научним институцијама, се не верује да је имао било какве размене са другим познатим екстремистима нити је учествовао у некој од екстремних група за обуку или индоктринацију, односно, он је бирао мете, стварао и развијао своје експлозивне направе без спољашње помоћи. Други, такозвани „Веш бомбардер“ (Umar Farouk Abdulmutallab), је имао обимне контакте са познатим милитантима неколико година, био обучаван у једном Ал Каидином кампу за обуку, његове експлозивне направе су правили други, а и сам је после хапшења наводно тврдио да га је усмеравала Ал Каида.

управљања.³ Када је, 22. јуна 2011. године, 32-годишњи Норвежанин Андреас Брејвик бацио бомбу на зграде владе у Ослу, а затим почео да пуца у тинејџере у омладинском парку и при томе убио 69 људи, дискусије о „усамљеном нападачу“ поново су доспеле на насловне стране. Упркос садашњој забринутости, феномен соло или тероризма „усамљеног нападача“ свакако није нова појава. У другој половини 19. века руски (и неки европски) анархисти изводили су појединачне нападе и директне акције као начин скретања пажње на своју борбу. Аналитичари из STRATFOR-а, невладине глобалне обавештајне фирме, покушавају да дају концизнију дефиницију обележавајући усамљеног нападача („вука“) као „особу која делује сама, без наредби – или чак и веза – са једном организацијом“⁴ (Bhatia, 2007).

Оно што је важно, иако је полиција генерално забринута због „усамљених вукова“ као и због групних терористичких злочина, како наводе поједни истраживачи који су анализирали ове две врсте претњи, јесте да је брига због „усамљеног вука“ ипак већа и интензивнија (Chermak et al., 2010). Док неки терористи делују под контролом и окриљем организације, соло актери делују сами, али често у име организованих група (Gordon et al., 2015).

Један од највећих проблема када је у питању откривање потенцијалних усамљених терориста је да заправо не постоји конзистентан или типичан профил ових појединаца. Њих је тешко идентификовати и ухватити коришћењем традиционалних метода обавештајног рада јер не постоје физичке групе у којима је могуће инфилтрирање или прислушкивање. Индивидуални преступници су такође показали супериорне способност и у смислу управљања и балансирања између очекиваних исхода и ризика. По јединици варијабилности или ризика, појединци су, историјски гледано, нанели већи просечни број смртних случајева од терористичких група.

Након повећаног интересовања за „политику“ „усамљених вукова“, неколико нових студија на ову тему је објављено у последњих

³ Напади усамљених појединаца карактеристика су тероризма у САД већ много деценија и чине око 6,5% познатих терористичких напада између 1970. и 2007. године (извор: Национални конзорцијум за проучавање и одговор на тероризам). Уствари, једна анализа (СТАРТ) сугерише да је бомбашки напад у Оклахоми 1995. означио „окретање“ америчког тероризма више према индивидуалним нападачима. Њихов извештај бележи да су „од 1995. године много већи проценат терористичких напада у САД извели усамљени појединци него организоване групе. У периоду од 1995. (после Оклахома Ситија) до 2007, 43 од 131 инцидента извели су појединци, што је 33% свих напада у САД у том периоду.

неколико година, које су унапредице разумевање овог феномена, нпр. колико заједничког су такви напади имали, шта су пожељни *modus operandi* и циљеви и њихова позадина (Kaplan, 2014). Прво и најважније, због стања оних држава у којима владају унутрашњи непријатељи, важност стратегије „усамљеног вука“ заговара се ради минимизирања шансе да се открије приликом планирања и извршења напада. Бартон и Стјуарт (Barton, Stewart, 2008) дефинишу усамљеног вука као: „особу која самостално делује, без налога или прикључења организацији, из јаких политичких, идеолошких или религијских уверења и која карактеристично планира и пажљиво и темељно припрема своје нападе. Једна радна дефиниција терористе „усамљеног вука“ би гласила: то је „претња или употреба насиља од стране једног починиоца (или мање ђелије) који не делује из чисто личних – материјалних разлога, са циљем да се утиче на ширу публику, делујући без икакве директне подршке у планирању, припреми и извршењу напада, а чија одлука да на тај начин делује није режирана од било које групе или појединаца (мада је могуће да је инспирисана од стране других) (Bakker, Van Zuijdewijn, 2016).

Разбијање терористичких напада по типу извршиоца је веома важно за разумевање тероризма. Пантучи користи термин „пакет вука самотњака“ да опише малу групу актера који слично размишљају и који немају формалну везу са утврђеном терористичком групом (Phillips, 2014). „Усамљени вук“ је неко ко врши насиље у прилог неке групе, покрета или идеологије, али сам, ван сваке командне структуре (Weimann, 2012). Ови појединци су можда под утицајем идеологије и пропаганде спољних социјалних мрежа и структура и у неким случајевима могу чак имати лабаве или претходне везе са неким ширим терористичким мрежама или организацијама (Jaspardo, 2010). Важно питање се односи на то како се дели одговорност за смртне случајеве између многих група и појединаца који су починили дела тероризма, при чему се Herfindal-Hirschmanov индекс може користити за процену да ли је одговорност концентрисана или подељена (Phillips, 2013).

Упркос томе што је део истог феномена, идеологија игра значајну улогу у начину на који ови починиоци планирају и извршавају нападе. Мноштво термина и дефиниција је коришћено у протеклој деценији да окарактеришу феномен тероризма усамљеног учиниоца, а поједини теоретичари су покушали да пружи различите дефиниције ових појединаца креирањем типологије која може да помогне у размишљању о вишеструким димензијама проблема, али оне могу или не морају бити поуздане или корисне.

Психолошки профил „усамљеног терористе“

Закључак многих истраживања је да је тероризам првенствено групна активност, а заједничка идеолошка посвећеност и групна солидарност и интеракција су много важније детерминанте терористичког понашања него индивидуалне карактеристике (Crenshaw, 2000). „Усамљени вукови“ су већ дуго времена проблематично питање за политичаре и обавештајне аналитичаре, што не треба ни да изненади: њихова природа је изолованост, што отежава проактивно прикупљање информација о било каквим лошим намерама које имају (Leenaars, Reed, 2016). Студије случаја су показале да неколико фактора може допринети процесу да појединац постане „усамљени вук“, а психопатологија може имати значајну улогу у формирању оваквог профила личности, тј. терористе. Фактори који значајно доприносе су јак реципроцитет и идентификација са групом и тврди се да ови актери добијају више разумевања и емпатија од других, што би могло да објасни мотивацију да делују као одговор на осећања реципроцитета и идентификације групе. Ови чиниоци могу објаснити зашто би неко починио дело тероризма, али вероватно нису довољни да објасне зашто особа делује сама (Nijboer, 2012). Поменуте дефиниције „усамљених вукова“ терориста обухватају широк спектар насилних екстремиста, међу којима се налазе религиозни фанатици, екстремисти⁵ који се боре за права животне средине и животиња, као и цихадисти. Чак и на нивоу идеолошке или верске припадности има много разноврсности и одступања (нпр. међу онима који оправдају своја дела у име религије су појединци свих вера) (Bakker, De Graaf, 2011). Треба још рећи да усамљен нападач није само мушки оријентисан, од укупног броја 96,6%

⁵ Израз екстремизам ствара термиолошке потешкоће и може да има вишеструко значење. Може да опише идеје које се дијаметрално супротстављају основним вредностима друштва, као што су различити облици расне или верске супремације или било које идеологије која систематски негира основна људска права. Или се може односити на немилосрдне методе којим се остварују политичке идеје, односно “показивање занемаривања живота, слободе и људских права других”. Стога, на неки начин, тешкоће са термином екстремизам су израженије од оних које утичу на дефиницију тероризма. Јер, код тероризма постоји објективно дефинисано језгро – насилна тактика, понекад стратегија, која се може разликовати од других средстава и начина спровођења насилног сукоба. Екстремизам, напротив, зависи од контекста, што значи да се његова дефиниција лако може изазвати и манипулисати. Заиста, критичари су истакли да дефиниција екстремизма у законима о борби против тероризма може бити нејасна и/или преширока, што омогућава владама да маргинализују своје домаће противнике (Neumann, 2017).

су мушкарци, док је познато нешто мање од 4 % случајева жена које се баве овим актима (Gill et al., 2014).

„Усамљен вук“ није нова појава, али је тек недавно добио више пажње емпиријских истраживача који су испитивали разлике између „усамљеног вука“ и терориста који делују у групама и њихову повезаност и открили су неколико разлика међу њима. Користећи студије случаја, Спаиј (Spaaij, 2010) је закључио да „усамљене мотивације имају тенденцију да буду комбинација личних жалби и политичких или верских идеологија, а мотиви чланова терористичке групе имају тенденцију да буду скоро искључиво идеолошког карактера“. Усамљени актер се често сматра опаснијим него напади терористичких група, јер ови појединци немају потребу да ступају у интеракцију са групама или примају средства из групе, а такође је и веома тешко пратити сваки њихов покрет или чак само њихово постојање.

Пантучи (Pantucci, 2011), слично као и Спаиј, сматра да су усамљени терористи мотивисани комбинацијом политичких и личних мотива. Он објашњава како они стварају своје идеологије у којима се комбинују личне фрустрације на ширим политичким, социјалним или верским основама. „Усамљени вук“ може да се идентификује или да саосећа са екстремистичким групама. Даље, екстремистичке организације пружају „идеолошке валидације“ овим појединцима и помажу им да пренесу своје личне фрустрације на трансгресивне „друге“. Тако терористичке организације играју улогу у екстернализацији фаза радикализације исламских „усамљених вукова“ терориста (Teich, 2013). Груневалд и сарадници (Gruenevald et al.) додају временски елемент, наглашавајући да су вероватно ови појединци претрпели одређене инциденте који повећавају друштвену изолацију, као што су развод, смрт блиске особе или други вид раздвајања и отуђености (Joosse, 2015). Утврђено је да су неки „усамљени вукови“ у прошлости имали неостварене професионалне циљеве због чега су постали разочарани друштвеним поретком који их окружује. Таква структурна презентација окружења утиче на свесно доживљавање жељене фантазије себе као зреле и успешне одрасле особе (Melo, Yakeley, 2014). Усамљени актери, на пример, могу бити антисоцијални, те стога не желе да учествују у терористичкој групи, или су можда са друге стране одбијени из групе (Phillips, 2015). Често се само чини да је извршилац деловао сам са мотивима који су барем делимично политичке природе; али иза ове сличности се крију упадљиве разлике у старости, пореклу и мотивацији⁶

⁶ Тед Качински био је математичар узнемирен темпом технолошког напретка и развоја. Џон Аллен Мухамед (John Allen Mohammad, 42 год.) у време његовог

(McCauley, Moskalenko, 2013). Узроци се састоје од „вишеструких комбинација фактора и околности, од општег ка специфичним, глобалним, регионалним или локалним, друштвеним или индивидуалним нивоима, структуралним или психолошким, динамичким или статичким, олакшавајуће или отежавајуће варијанте, од којих неки могу бити важнији и темељнији од других (Sinaj, 2005).

Постоји значајно преклапање између масовних убица и „усамљених вукова“, а у својој студији о терористима самоубицама и радном месту, дивљању и школским масакрима, Ланкфорд (Lankford) је показао да се упркос сличним факторима ризика, ови догађаји значајно разликују у стопи смртности и резолуцији (Capellan, 2015). Усамљени актери такође представљају проблем органима реда јер могу доћи из различитих средина са широким спектром мотива⁷, чак и међу верски мотивисаним појединцима постоји разноврсност, а поред широког спектра идеологија и мотивација ту је и питање географског ширења (Stewart, Burton, 2009). Још један фактор отежава разматрање овог феномена: како их диференцирати и разликовати од оних појединаца који из својих перверзних разлога одлуче да отворе ватру на гомилу случајних странаца. Такође, постоји могућност да неке од социјалних неадекватности у општем смислу изопште појединца и оставе га да тражи радикалне идеје које би могле довести до тероризма (Pantucci, 2011). Тешко је направити разлику између појединаца који једноставно усвајају идеологију терористичке групе и љутитих и фрустрираних усамљеника који делује користећи информације добијене са интернета, претварајући се и тежећи да буду део већег терористичког покрета⁸ (Zierhoffer, 2014).

снајперског напада био је бивши војник исламске вере, усред горког развода и борбе за старатељство. Скот Родер (Scott Roeder, 51), канцеларијски радник, учесник протеста против абортуса, заједно са својим братом, има дуг историјат менталних болести. Мухамед Бледсо (Mohamad Bledsou, 23), прешао на ислам као тинејџер, студирао арапски језик у Јемену, а био је наводно љут због убистава муслимана у Ираку и Авганистану. Џејмс фон Браун (James fon Braun, 88), био је универзитетски дипломирани поморски официр, а у позним годинама усамљеник.

⁷ Постоје докази да се наручиоци оваквих дела труде да избегну евентуално ментално нестабилне људе. Мерари (Meraagi) наводи да су међу добровољним бомбашима-самоубицама они велика мањина, а са војне тачке гледишта, особа која је ментално нестабилна не може бити поуздана и сматра се ризичном за извршење задатка и чување тајности (Leistedt, 2013).

⁸ Интернет је иначе препун екстремистичког материјала за који се стиче утисак да негује раст самоуких екстремиста.

Примећено је да усамљени терористи често креирају сопствене идеологије комбинујући аверзију са религијом, друштво или политику са личним фрустрацијама. Стога, „усамљени вук“ терориста се може у теорији појавити у било којој величини, у било ком облику, може бити било које националности, и заступати било коју идеологију (Brynielsson et al., 2013). Економска анализа усамљених терориста која је садржана у литератури,⁹ где се посебно истиче Филипс (Phillips, 2011), фокусира се на могућности и изборе ових терориста. Он анализира сет прилика који се састоји од модалитета напада усмерених да нанесу смртне повреде цивилима, а затим анализира оптималне и, самим тим, најопасније изборе. „Усамљени вук“ је из тог спектра могућности подстакнут различитим конфигурацијама склоности, као и ризицима и одлукама о расподели средстава деловања (Phillips, 2012).

Многе студије теже да разумеју тероризам тако што теже да прилагоде наше разумевање односа тероризма и менталних болести на више начина, јер резултати показују да постоји јача веза између болести и усамљених терориста од менталних болести појединаца у групама¹⁰ (Corner, Gill, 2015).

Усамљени терористи, који су пожртвовани у свом деловању, улажу време, труд, па чак и живот за остварење свог циља и спремни су да ризикују све у једном нападу који нема, ни организационо нити на било који други начин, подршку група (McCauley, Moskalenko, 2014). „Усамљени вук“ делује нерационално, ти акти су политички или верски мотивисани и имају за циљ да утичу на јавно мњење или политичке одлуке, што искључује насилне акте самосталних појединаца који су мотивисани другим разлозима (Bakker, De Graaf, 2011). Штавише, како

⁹ Филипс (Phillips, 2011, 2009) и Филипс и Пол (Phillips, Phol, 2012) су анализирали економске оквире како би утврдили како усамљени нападачи поступају да би максимизирали своју успешност. За очекивати је да ће „усамљени вукови“ најпре изабрати атентате, оружане нападе, бомбашке нападе, узимање талаца или неконвенционалне нападе, а не паљевине, отмице или киднаповања. Филипс и Пол користе „економско профилисање“ како би направили разлику између ризика организације и ризика „усамљених вукова“ (Meyer, 2013).

¹⁰ Неколико емпиријских истраживања о „усамљеним вуковима“ указује да постоји веће присуство менталних болести у овој категорији него у укупном узорку групе. У истраживању које је спровео Хјуит (Hewit, 2003) показало се да је 22% „усамљених вукова“ у САД било психолошки поремећено, док је Гил са сарадницима (Gill et. al., 2014) утврдио да 31% ових терориста има историју менталних болести. У методолошки веома софистицираним студијама Бруневалд, Чемарк и Фрилик (Bruenevald, Chermark, Frilich, 2013), су утврдили да међу усамљеним екстремним десничарским преступницима „усамљени вукови“ имају знатно већу стопу менталних болести него преступници у групи (40% према 7.6%).

Сагеман (Sageman, 2008) запажа, многи „усамљени вукови“ не знају шта их заправо мотивише, мада могу имати свесну рационализацију за своје понашање. Ограничавајући ову психоаналитичку студију на „вукове самотњаке“, он се свесно фокусира на избор предмета где је појединачна психологија вероватно одиграла много већу улогу у њиховој радикализацији него када је реч о терористима који су директно уграђени у терористичку организацију и самим тим под јаким утицајем међуљудских и других друштвених притисака (Melo, Yakeley, 2014). Док Бејтс (Bates) цитира саморадикализацију¹¹ као значајну карактеристику „усамљених вукова“, процес радикализације кроз нпр. књиге, списе, манифесте и музику, зависи од постојања заједница и канала дистрибуције, а посебно од способности „усамљеног вука“ да приступи овим каналима. Џонатан Рае (Rae) истиче да су етнонационалисти „испреплетени у међузависним блиско повезаним заједницама које захтевају висок ниво поверења и узајамне посвећености, далеко од појмова психозе или других патолошких поремећаја“ (Stroud, 2013).

Закључак

Постојећа истраживања указују на то да је појединац терориста маргинална појава и мање опасна него тероризам у групи, међутим, напади који су се десили у свету у последњој деценији показују да је тероризам „усамљеног вука“ у експанзији и да постаје све смртоноснији. И поред чињенице да постоји доста таквих случајева у прошлости, тешко се може разумети и проникнути у то како „усамљени вук“ функционише. Стога, дељење искустава, података и идеја у вези са овом терористичком претњом између практичара, доносиоца политичких одлука и академских стручњака је од суштинске важности за изналажење одговора на многа питања. Мало се зна о појединачним социопсихолошким и практичним ограничењима које је потребно превазићи да би терориста појединац успешно могао да изврши терористички напад. Претходна истраживања говоре о распрострањености психопатологије и социјалне неспособности у случају терористе „усамљеног вука“. Када је реч о корелацији тероризма и менталних болести, резултати показују да постоји јача веза између менталних болести и усамљених терориста него што је случај код групних терориста. Студије случаја обилују примерима психопато-

¹¹ Радикализација се може дефинисати као један „циклични“ процес који карактерише „усвајање екстремних идеја“, а екстремисти као људи који имају „радикалне или екстремне идеје и ставове“ (Berger, 2017:6).

логије и социјалне неспособности, као неких од кључних карактеристика ових појединаца. Колико су заправо опасни усамљени терористи? Они су доминирали у извештајима и вестима о тероризму у последњих неколико година, а научници су почели да истражују овај феномен концептуално, бавећи се искључиво анализом података. Предложен је аналитички метод у идентификацији усамљених терориста и можда је решење у томе, да с обзиром на смртност од напада терористичких група уопште, држава промени свој фокус деловања сразмерно и према усамљеним актерима. Овај чланак је покушао да идентификује најважније концептуалне и методолошке изазове које се морају превазићи уколико процена ризика од тероризма „усамљеног вука“ не даје резултате.

Иако су подаци, анализе и закључци у овом чланку важни, то је само гребање по површини онога што је дубоко сложено и одвија се као савремени феномен. Резултати указују на значај фокусирања на анализу понашања, а не на покушаје да се идентификују и потом тумаче реалне социодемографске карактеристике. Оно што недостаје је, ипак, адекватна контролна група да се у потпуности схвати значај неких од описних налаза. „Усамљени вук“ представља значајан изазов за безбедносне службе али не потпуно јединствен изазов јер он дели неке од својих карактеристика са другим усамљеним преступницима. Тренутна способност да се идентификују и осујете напади ове врсте је веома ограничена јер их је тешко открити помоћу традиционалних метода. Данас тероризам има много облика, међутим, успон саморадикализованих „вукова самотњака“ је створио још већу дилему у садашњем безбедносном окружењу.

Литература

1. Bakker, E., De Graaf, B., (2011). Preventing Lone Wolf Terrorism: Some CT Approaches Addressed. *Perspectives on Terrorism* 5 (5-6): 43-50.
2. Bakker, E., Van Zuijdewijn, (2016). *Lone Actor Terrorism: Definitional Workshop*. London: Royal United Services Institute.
3. Berger, J. M., (2017). *Extremist Construction of Identity: How Escalating Demands for Legitimacy Shape and Define In-Group and Out-Group Dynamics*, The International Centre for Counter-Terrorism-The Hague 8, no. 7, DOI: <http://dx.doi.org/10.19165>, доступно 1. 7. 2017.
4. Bhatia, A., (2007). The discourses of terrorism. *Journal of pragmatics*, 41(2): 279-289.

5. Brynielsson, J., Horndahl, A., Johansson, F., Kaati, L., Mårtensson, C., Svenson, P., (2013). Harvesting and Analysis of Weak Signals for Detecting Lone Wolf Terrorists. *Security Informatics* 2, no. 11.
6. Capellan, J., (2015). Lone Wolf Terrorist or Deranged Shooter? A Study of Ideological Active Shooter Events in the US, 1970-2014., *Studies in Conflict & Terrorism* 38, no. 6, pp. 395-413.
7. Chermak, S., Freilich, J., Simone, J., (2010). Surveying American State Police Agencies about Lone Wolves, Far-Right Criminality, and Far-Right and Islamic Jihadist Criminal Collaboration. *Studies in Conflict & Terrorism* 33(11): 1019-1041.
8. Corner, E., Gill, P., (2015). A False Dichotomy? Mental Illness and Lone-Actor Terrorism. *Law and Human Behavior* 39(1):23-34.
9. Crenshaw, M., (2000). The Psychology of Terrorism: An Agenda for the 21st Century. *Political Psychology*. 21 (2): 405-420.
10. Feldman, M., (2013). Comparative Lone Wolf Terrorism: Toward a Heuristic Definition. *Democracy and Security* 9(3): 270-286.
11. Gill, P., Horgan, J., Deckert, P., (2014). Bombing alone: tracing the motivations and antecedent behaviors of lone-actor terrorists, *Journal Forensic Sci.* Mar. 59(2):425-35.
12. Gordon, T., Sharan, Y., Florescu, E., (2015). Prospects for Lone Wolf and SIMAD Terrorism. *Technological Forecasting and Social Change* 95, pp. 234-251.
13. Heffron, C., Broder, J., Skillman, S., (2012). Organizational De-Evolution; the Small Group or Single Actor Terrorist.” Proceedings of World Academy of Science, *Engineering and Technology*, 64(2):33-36.
14. Jasparro, C., (2010), Lone wolf – The threat from independent jihadists, *Jane's Intelligence Review*.
15. Joosse, P., (2015). Leaderless Resistance and the Loneliness of Lone Wolves: Exploring the Rhetorical Dynamics of Lone Wolf Violence. *Terrorism and Political Violence* 38(6): 395-413.
16. Kaplan, J., Löw, H., Malkki, L., (2014). Introduction to the Special Issue on Lone Wolf and Autonomous Cell Terrorism. *Terrorism and Political Violence* 26(1): 1-12.
17. Leenaars, J., Reed, A., (2016). *Understanding lone wolves: Towards a theoretical framework for comparative analysis*, The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague.
18. Leistedt, S. J., (2013). Behavioural aspects of terrorism, *Forensic Science International*, 228 (1):21-22.
19. McCauley, C., Moskalenko, S., (2014). Toward a Profile of Lone Wolf Terrorist: What Moves an Individual from Radical Opinion to Radical Action. *Terrorism and Political Violence* 26(1): 69-85.

20. McCauley, C., Moskalenko, S., (2013). *Two Possible Profiles of Lone-Actor Terrorists*. pp. 84-91 in: *Looking Back, Looking Forward: Perspectives on Terrorism and Responses to It*. Strategic Multi-layer Assessment Occasional White Paper, edited by Hriar Cabayam, Valerie Sitterle and Matt Yandura. Washington, DC.
21. McCauley, C., Moskalenko, S., Van Son, B., (2013). Characteristics of Lone-Wolf Violent Offenders: a Comparison of Assassins and School Attackers *Perspectives on Terrorism* 7 (1).
22. Meyer, S., (2013). Impeding Lone-Wolf Attacks: Lessons Derived from the 2011 Norway Attacks. *Crime Science* 2(7):1-13.
23. Nesser, P., (2012). Research Note: Single Actor Terrorism: Scope, Characteristics and Explanations. *Perspectives on Terrorism* 6(6): pp. 61-73.
24. Neumann, P., (2017). *Countering Violent Extremism and Radicalisation that Lead to Terrorism: Ideas, Recommendations, and Good Practices from the OSCE Region*, International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR), King's College London.
25. Nijboer, M., (2012). A Review of Lone Wolf Terrorism: The Need for a Different Approach. *Social Cosmos* 3(1):33-39.
26. Pantuci, R., (2011). *A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists Developments in Radicalisation and Political Violence*, pp. 1-63.
27. Phillips, P. J., (2014). *Who's Afraid of a Lone Wolf? Terrorist Actors, State Capacity, and Attack Lethality presentation* at the “Disaggregation in Terrorism Studies” workshop at the Peace Science Society (International) annual meeting in Philadelphia.
28. Phillips, P. J., (2012). The Lone Wolf Terrorist: Sprees of Violence. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy* 18 (3): 1-11.
29. Phillips, P. J., (2012). *Lone Wolf Terrorism: Prudence in the Lone Wolf's Planning and the Time Delay between Acts of Lone Wolf Terrorism* [thesis], University of Southern Queensland.
30. Phillips, P. J., (2013). *Terrorism Perpetrated By Individuals in the United States and Canada* University of Southern Queensland.
31. Phillips, P. J. (2015). *Deadlier in the U.S.? On Lone Wolves, Terrorist Groups, and Attack Lethality Terrorism and Political Violence*, pp. 1-17.
32. Primavera, F., (2014). Lone Wolves: Updating the Concept of Enemy in the Social Media Age. *International Journal of Cyber Warfare and Terrorism* 4 (1): 36-44.
33. Pantucci, R., (2011). What Have We Learned About Lone Wolves from Anders Behring Breivik? *Perspectives on Terrorism* 5(5-6):27-42.

34. Ried, M., Yakeley, J., (2014). The Violent True Believer as a „Lone Wolf“ – Psychoanalytic Perspectives on Terrorism. *Behavioral Sciences & the Law* 23(3): 347-365.
35. Sinai, J., (2005). A conceptual framework for resolving terrorisms root causes. In *Root Causes of Terrorism. Myths, reality and ways forward*, ed. T. Bjørge, London: Routledge, pp. 215-222.
36. Spaaij, R., (2010). *The Enigma of Lone Wolf Terrorism: An Assessment*. Studies in Conflict and Terrorism 33(9): 854-870.
37. Spaaij, R., (2012). *Understanding lone wolf terrorism: Global patterns, motivations, and prevention*. New York: Springer.
38. Stewart, S., Burton, F., (2009). *Lone Wolf Lessons – Defence Viewpoints from UK Defence Forum*.
39. Stottlemire, S., (2014). *The effect of county-level income on domestic terrorism: A worldwide analysis of the difference between lone wolf and group affiliated domestic terrorism*, Graduate Theses and Dissertations – Public Policy.
40. Stroud, J., (2013). The Importance of Music to Anders Behring Breivik. *Journal of Terrorism Research*, 4(1): 18-37.
41. Teich, S., (2013) *Trends and Developments in Lone Wolf Terrorism in the Western World; An Analysis of Terrorist Attacks and Attempted Attacks by Islamic Extremists*, International Institute for Counter-Terrorism (ICT).
42. Weimann, G., (2012). Lone Wolves in Cyberspace. *Journal of Terrorism Research* 3(2).
43. Zierhoffer, D., (2014). Threat Assessment: Do Lone Terrorists Differ from Other Lone Offenders? *Journal of Strategic Security* 7 (3)48-62.

Terrorism ‘Lone Wolf’

Summary: ‘Lone wolf’ terrorism has been considered as a serious threat to public security in recent years. Moreover, it seems that this phenomenon is intensifying at an alarming pace. This paper will analyze and present the profile of lone terrorist actors and point out to sets of common ideological beliefs, psychological patterns, attributes, qualities, training and education among these individuals which lead to their planning or executing terrorist events. The concept of the ‘lone wolf’ terrorist is increasingly common in recent decades, often attracting media attention as a "new" and "dangerous" threat. It is a growing phenomenon, but research on this topic has been accompanied by major shortcomings, because this type of violence may be one of the most mysterious and unforeseeable forms of terrorism. In fact, these individuals are a nightmare for the police and the intelligence

community, because it is extremely difficult to detect them and ensure adequate protection against them.

Key words: terrorism, ‘lone wolf’, threat, unpredictability.